

moći sudionicima duhovnih vježbi u Programu Injigo. Osim po knjizi *Osobni poziv*, Herbert Alphonso poznat je po definicijama duhovnoga vodstva, nove askeze te praćenju i razlučivanju molitvenoga iskustva. Njegova je duhovna teologija važna za Program Injigo. Slušne snimke njegova seminara *O duhovnom vodstvu* dala sam prevesti na hrvatski. Dostupne su na šest nosača zvuka: 1. Koncept duhovnoga vodstva; 2. Pedagogija molitve; 3. Afektivnost u molitvi; 4. Diskusija i pitanja o molitvi i afektivnosti u molitvi; 5. Razlučivanje i rast u molitvi; 6. Pojednostavljenje molitve. Transkripti hrvatskoga prijevoda nekih njegovih predavanja objavljeni su u časopisu *Injigo* (Časopis za sudionike ignacijanskih duhovnih vježbi u Programu Injigo): Pojam duhovnog vodstva, *Injigo*, br. 1, str. 42–43 (2014); Strah od duhovnog vodstva, *Injigo*, br. 2, str. 60–66 (2015); Kršćanski duhovni život, *Injigo*, br. 3, str. 44–45 (2015); Nebiblijsko i biblijsko duhovno vodstvo, *Injigo*, br. 4, str. 44–45 (2015); Tri stupnja autentičnoga duhovnog vodstva, *Injigo*, br. 5, str. 46–47 (2016); Duhovno vodstvo i psihološko savjetovanje, *Injigo*, br. 6, str. 32–33 (2016); Duhovno vodstvo i psihološko savjetovanje 2. dio, *Injigo*, vol. 7, str. 34–36 (2017); Pedagogija molitve, *Injigo* 10 (2019) 38–39; Duh molitve, *Injigo*, br. 11, str. 32–33 (2019); Želite li naučiti moliti? Tada molite! *Injigo*, br. 12, str. 34–35 (2021).

Knjiga *Osobni poziv* koristit će duhovnim vodama i pratiteljima u duhovnim vježbama, vježbateljima i svakomu tko želi odškrinuti vrata srca i krenuti u traganje za svojim najdubljim “ja”, vlastitom neponovljivom jedinstvenosti. Svakoga čitatelja izazvat će da traži i nade svoj osobni poziv.

Marica Čunčić

Romano Guardini, *Prihvaćanje samoga sebe*. Split: Verbum, 2021.

U izdanju nakladničke kuće Verbum iz Splita 2021. godine u biblioteci Idea 16 iz tiska je izašla knjiga pod naslovom *Prihvaćanje samoga sebe* autora Romana Guardinija. Knjiga obuhvaća 94 stranice te sadrži *Predgovor hrvatskomu izdanju* (str. 5–23) autora Tomislava Pervana. Knjiga se sastoji od dva dijela. Prvi je dio pod naslovom *Prihvaćanje samoga sebe* (str. 25–53), a drugi dio pod naslovom *Samo onaj koji poznaje Boga može spoznati čovjeka* (str. 55–94), u kojem su obrađene tri teme: *Čovjek u svjetlu objave* (str. 57–77), *Čovjekovo ime* (str. 78–86) i *Božja blizina i daljina* (str. 87–94). Na kraju knjige nalazi se *Sadržaj*.

U predgovoru hrvatskomu izdanju Tomislav Pervan donosi kratki presjek života Romana Guardinija opisujući njegov mukotrpan put traganja i upoznavanja vlastitoga životnoga puta od prvih godina života do bogate i plodne akademske karijere i svećeničkoga poziva, koji je svojim djelovanjem, a ponajviše plodnim pisanjem, predavanjima ostavio dubok trag i nadahnuće mnogim teolozima i vjernicima u Crkvi. Utirući put dubljega razumijevanja otajstva kršćanskoga života u svjetlu otajstva osobe Isusa Krista, pokazao je da punina života može se naći i živjeti unutar Crkve mističnoga Tijela Kristova. Time je, kako ističe Pervan, Romano Guardini postao učiteljem *Praeceptor Germaniae* — naziv koji je dobio od jednoga opata, što je u biti sažimalo njegov životni poziv i službu. On je bio čovjek Duha koji je nastojao dublje proniknuti u misterij čovjeka u svjetlu vjere.

U prvom dijelu naslovljenom *Prihvaćanje samoga sebe* Guardini polazi od temeljnoga ljudskoga iskustva, a to je spoznaja vlastitoga postojanja. Iz toga temeljnoga ljudskoga iskustva sa-

mospoznaje proizlazi temeljni uvid da svaki čovjek kao misleće biće uranja u dubinu (sebe) prodirući kroz privid očiglednosti. Taj uvid dovodi ga do temeljene spoznaje vlastitoga *ja* koja također ima obilježje nužnosti. Na početku ljudskoga postojanja nalazi se ne samo u egzistencijalnom smislu, nego i u ontološkom kao izvor, korijen nečega dubljega što čovjek samomu sebi ne može dati, ali spoznaje da je njemu dan život. Upravo temeljni čovjekov poziv sastoji se u prihvaćanju sebe u vlastitom sebstvu. Budući da mu je svijet već unaprijed darovan, iz toga proizlazi čovjekova zadaća prihvaćanja sebe, što znači preuzimanje odgovornosti. Čovjek može i ne prihvatiti sebe. On se može zatvoriti u najekstremniji oblik ne prihvaćanja, u čin koji se duboko suprotstavlja životu. Spoznaja vlastitih granica i ograničenosti dovodi čovjeka da živi sukladno s tim vlastitim granicama, koje nisu zapreka, nego uvijek ostvarenja života u skladu s onim što je čovjeku dano, a to je život. Prema Guardiniju u korijenu svega nalazi se čin kojim čovjek prihvaća samoga sebe, što ima za posljedicu usuglašenost, harmoniju spoznaje i čina prihvaćanja sebe po daru razuma.

Razumijevanje čovjeka stoga polazi od temeljnog čina vjere u kojem Bog sebe objavljuje kao Onog koji jest, pa prema tomu i čovjekovo razumijevanje sebe polazi od toga temeljnoga iskustva odnosa Boga i čovjeka (usp. Izl 3,13–14).

Čovjek po svojoj naravi uvijek traži *àrhe*. U religioznom smislu taj početak označava spoznaju i shvaćanje da je čovjekov početak u Bogu. Iz temeljne spoznaje radaju se držanja koja čovjeka usmjeravaju u skladu s tom spoznajom i uvidom. Nasuprot iskustvu straha (griješ), neprihvaćanja, u čovjeku postoji čežnja da nadide tu razlomljenost u sebi, a ona se upravo događa u činu prihvaćanja sebe u svjetlu vjere da je Bog izvor i uvjet čovjekova postojanja i da se

temeljna zadaća sastoji otkriti taj korijen postojanja. Za Guradinija temeljni uvjet jest usvajati osjećaj samopoštovanja jer Božja okrenutost čovjeku govori da Bog prihvaća čovjeka jer ga je pozvao u postojanje. Po milosti koja mu je dana čovjek je postao sposoban iznova započeti život kao događaj ljubavi. Temeljno razumijevanje čovjeka polazi dakle prema Gaurdiniju iz Boga Trojstvene ljubavi. Punina ljudskosti otkrivena i dana u Isusu Kristu poziv je čovjeku da živi u ljubavi, koja je jedina sposobna nadvladati podijeljenosti, udaljenost od Izvora, a time i prihvaćanje samoga sebe kao najuzvišeniji dar.

U drugom dijelu naslovljenom *Samo onaj koji poznaje Boga može spoznati čovjeka* autor donosi tri teme. U prvom podnaslovu *Čovjek u svjetlu objave* Guradini polazi od ključne, neuralgične točke, a to je pitanje slike čovjeka koju susrećemo u objavi. Poznata je povijest iskrivljenoga razumijevanja čovjeka (šest slika) koja je svoj vrhunac očitovala u materijalizmu i ideologijama minuloga 20. stoljeća. Bit se čovjeka, ističe Guardini, sastoji u tom što u njemu na vidjelo izlazi vječni duh. Pokušaj zarobljavanja čovjeka u određenu ideološku, redukcionističku sliku uvijek je odavao siromaštvo i nerazumijevanje čovjeka. Iz temeljnoga teksta kršćanske vjere Svetoga pisma (usp. Post 1,26–27), proizlazi da Bog, koji je punina savršenstva, slobodno daje sebe u konačnost i slabost bića koje nosi odraz svojega Stvoritelja. Upravo je to ključ razumijevanja čovjeka koja polazi od Boga i vraća se Bogu jer je njegova narav utemeljena na izvoru koji ima neprolaznost i savršenstvo. Guradini obrazlažući čovjeka u svjetlu Boga i kršćanske objave ističe tu jedinstvenost čovjeka kao osobe, moć raspolaganja samim sobom po daru slobode i razuma. Sve dok se u obzir uzima to jedinstvo razumijevanja čovjeka, moguće je ispravno približiti se

temeljnemu iskazu da je čovjek nositelj oznake slike Božje. Za njega grijeh se sastoji u pobuni, koja rezultira krivim znanjem, odnosno nerazumijevanjem sebe samoga, znanja o vlastitom biću. Rana grijeha prouzročena otpadom od Boga unijela je pomutnju u razumijevanje čovjeka, u kojem on sebe ne vidi kao sliku, nego prasiliku, čime je napustio odnos s Bogom. Iz temeljnih spoznaja i uvida u zbiljnost kršćanske objave Guradini na sintetičan način izlaže spoznaju da je čovjek, ranjen grijehom i otpadom od Boga, od vlastitoga izvora u Kristu ponovno zadobio razumijevanje samoga sebe u svjetlu spoznaje tko je on za Boga i tko je Bog za njega. Time su spoznaja Boga i čovjeka ponovno zadobile svoje jedinstvo i cjelovitost.

U drugom podnaslovu *Čovjekovo ime* Guardini u svjetlu svetopisamskih tekstova pokazuje što stvarnost Božjega imena znači za čovjeka. Relacijski odnos prema Bogu čovjeku je dan u Božjoj riječi, po kojoj on ulazi u otvorenost, postaje dijelom zajednice. Ime je oznaka pripadnosti, ali i razumijevanja čovjeka. Ime označava novost Božje milosti koja je dana čovjeku. U njemu se očituje Božje djelo stvaranja i spasenja čovjeka. Po imenu čovjek je pozvan u zajedništvo božanskoga života.

U trećem podnaslovu *Božja blizina i daljina* Guradini polazi od temeljnoga uvida, spoznaje, a to je da je čovjeku potreba istina od koje živi. Upravo u različitim slikama blizine i daljine koje označavaju temeljno iskustvo Boga razumijemo pitanje o čovjekovu odnosu prema Bogu kao ključu razumijevanja. I tu je opet dragocjen izvor Sveto pismo i slike koje donosi te pomažu u razumijevanju Boga, kao i čovjekova odnosa prema Bogu. Prva temeljna Božja blizina stvaranje je svijeta, a druga je stvaranje čovjeka, koje iskazuje zajedništvo ljubavi. Vrt je simbol odnosa u koji je Bog uveo čovjeka. Grijehom se ta bli-

zini izgubila. No, kako ističe Guradini, Božja blizina ponovno se očitovala u činu utjelovljenja. Time je Bog ponovno pokazao svoju blizinu čovjeku. U svjetlu smrti i uskrsnuća, čovjeku je konačno otvoren ulaz u samo srce Božje ljubavi, koje nastavlja biti blisko čovjeku po daru euharistije, za koju znamo da predstavlja otajstvo Kristova života. Ta Božja blizina uvijek se iznova ponavlja u iskustvu svakoga čovjeka u kojem čovjek prihvaća Boga i samoga sebe. Nadasve u savjesti, u korijenu, svetištu, gdje ju čovjek osobno, intimno proživljava, iskusi Božju blizinu ili daljinu. U svjetlu kršćanske objave čovjek je pozvan na dublje razumijevanje vlastitoga života, za kojega se često Božja blizina čini daljinom. Vjerovati Bogu traži vjernost, iz koje se rada odnos koji može čovjeku pokazati put vlastitoga sebe–razumijevanja u svjetlu objave.

Iako je knjiga tek sada dostupna na hrvatskom jeziku, rekli bismo da ona nije izgubila na svojoj dragocjenosti jer odiše aktualnošću, svježinom i izvornošću misli, ideja, uvida, koje nam donosi Guradini kao jedan od najvećih teologa 20. stoljeća. Ona će zasigurno biti plodan poticaj da i u ovom vremenu antropološke krize, koja očituje dublju krizu vjere u Boga, iznova na mislima Guradinija pokušamo naći sintezu, jedinstvo vjere i iskustva Boga, ali i razumijevanja čovjeka. Ona također predstavlja bogato vrelo spoznaja koje u sintetičkom smislu donose odgovore na ona dublja pitanja o čovjeku, njegovu podrijetlu, izvoru, smislu i cilju postojanja. Već je Drugi vatikanski koncil u Pastoralnoj konstituciji *Gaudim et spes* o Crkvu u suvremenom svijetu u br. 22 izrazio sintetički antropološko–teološki ključ razumijevanja čovjeka u svjetlu otajstva Isusa Krista. Giuradini je bio upravo preteča toga koncilskoga izričaja, što duboko pokazuje ova knjiga. Prihvaćanju samoga sebe prethodi razumijeva-

nje, spoznaja, iskustvo da je Bog izvor, istinsko dobro i konačna sreća čovjeka. Jamac te sigurnosti je osoba Isusa Krista, u kojoj vidimo čovjekov poziv, ali i usmjerenje prema konačnomu zajedništvu s Bogom.

Ante Bekavac

Petar Bašić, *Bartol Kašić prevoditelj*. Zagreb: Kršćanska sadašnjost, 2019.

Bartol Kašić, ili Bartolomeo Cassich od Druxbe Iesussovae, kako se je potpisao 15. kolovoza 1636. na kraju svojega predgovora prijevoda rimskoga obrednika na hrvatski jezik, u hrvatskoj je filologiji nazvan “otcem hrvatskoga jezikoslovlja”. Taj je počasni naziv dobio kao autor prve hrvatske objavljene gramatike *Institutionum linguae Illyricae libri duo* (Romae: Apud Aloysium Zannettum, 1604). Njegova je važnost stoga privukla pažnju mnogih uglednih istraživača, uglavnom filologa. Među njima pak često nema usuglašenosti oko bitnih pitanja. I kod vrlo utjecajnih među njima moguće je pronaći pogreške, primjerice da se prevoditeljska ostvarenja prikazuju kao da bi bila Kašićeva autorska djela. Stoga je privukla pažnju knjiga koja Kašiću pristupa prvenstveno kao prevoditelju.

Autor knjige *Bartol Kašić prevoditelj* je Petar Bašić, redoviti profesor s Katoličkoga bogoslovnoga fakulteta, koji je Kašiću posvetio mnoge istraživačke radove objavljene u znanstvenim časopisima i zbornicima. Iz predgovora knjizi (str. 5–6) saznajemo da je autor upravo te radove skupio, pomno pregledao, međusobno uskladio i ažurirao za objavljivanje u ovoj publikaciji. Stoga ju možemo smatrati cjelovitim uvidom u istraživačke domete i stavove Petra Bašića o djelovanju Bartola Kašića. Knjigu su kao znanstveno djelo ovjerali recenzenti akademici i sveučilišni profesori

Ivan Golub i Stjepan Damjanović. Knjiga je sadržajno podijeljena u tri cjeline: I. *Sveto pismo*; II. *Ritual rimski (1640.) i Pismo od nasledovan'ja (1641.)*; III. *Ostalo*. Ukupno ima 15 poglavlja, tj. prethodno objavljenih radova, kako je najavljeno, ovdje dopunjenih.

Poglavlje *O Kašićevu prevodenju Svetoga pisma* (str. 9–32) daje općeniti uvod u problematiku Kašićeva prijevoda Biblije: povijesni pregled s Kašićevim biografskim podacima i bitnim podacima iz crkvene povijesti toga doba te opis početka rada i probleme oko tiskanja. Drugi dio posvećen je jezičnim pitanjima, jer su se upravo jezikoslovci najviše bavili analizama toga prijevoda, te je iznesena problematika latinskoga predloška za prijevod.

U poglavlju *Rukopisi Kašićeva prijevoda Svetoga pisma* (str. 33–64) popisani su i opisani sačuvani Kašićev autograf i prijepisi njegova prijevoda kao zagrebački, zadarski i rukopis iz Odese. Autor je opisu pristupio filološkom metodom i u tom je smislu dao iscrpan opis. Riječ je o arhivskom gradivu i pomalo se osjeća nedostatak arhivističke metode. Tako tek nakon jedanaest stranica filološkoga opisa saznajemo da je to arhivsko gradivo “pisalo 7 ruku”. Možda bi trebalo preispitati riječ “rukopisi” u naslovu poglavlja, što navodi čitatelja na razumijevanje da je riječ o Kašićevim rukopisima. Ipak, to je dosad najiscrpniji opis tih arhivskih predmeta. Sadržava također 12 faksimilnih kopija pojedinih listova. Svakako zadivljuje autorova upućenost u tekstualne detalje obradenoga gradiva.

Kada je Bartol Kašić započeo, a kada dovršio svoj prijevod Svetoga pisma? (str. 65–70) zapitao se je autor knjige. I u tom je poglavlju do izražaja došla njegova preciznost, filološka i historiografska. Saznajemo ovdje konkretne pokazatelje na kojima temelji svoje zaključke, ali također pokazuje kolegijal-